

AKŞEMSETTİN KİMDİR?

Fâtih'in hocası, mutasavvıf, âlim-tabip ve şair. Asıl adı Şemseddin Muhammed b. Hamza'dır. Ancak Akşemsettin veya kısaca Akşeyh adıyla şöhret bulmuştur. 792 (1390) yılında Şam'da doğdu.

Avârifü'l-maârif sahibi Şeyh Şehâbeddin Sühreverdî'nin (ö. 632/1234) torunlarından Şeyh Hamza'nın oğludur. Baba tarafından nesebi Hz. Ebûbekir'e kadar uzanmaktadır. Yedi yaşlarında babasıyla birlikte Anadolu'ya gelerek o zaman Amasya'ya bağlı olan Kavak ilçesine yerleştiler. (799/1396-97)

Kur'an'ı ezberleyip kuvvetli bir dinî tahsil gördükten sonra **Osmançık Medresesi**'ne müderris oldu. Yine bu arada iyi bir tıp tahsili yaptığı da anlaşılmaktadır. Hayatı hakkında en geniş ve doğru bilgilerin yer aldığı Enîsî'nin Menâkıbnâme'sine göre "**ilm-i bâtın lezzeti dimağından gitmediği için**", tahminen yirmi beş yaşlarında iken kendisine bir mürşid aramak üzere Fars ve Mâverâünnehir'e doğru yola çıktı; ancak arzusunu gerçekleştirilmeden geri döndü. Bazı tavsiyeler üzerine Hacı Bayrâm-ı Velî'ye intisap etmeyi düşündüyse de vazgeçti ve şöhreti Anadolu'ya kadar yayılmış bulunan Zeynüddin el-Hâfî'ye intisap için Halep'e gitti. Fakat bir gece rüyasında, boynuna takılı bir zincirin Hacı Bayram'ın elinde olduğunu görünce Ankara'ya döndü.

Akşemsettin hakkında bugüne kadar en geniş araştırmayı yapmış bulunan A. İhsan Yurd, Akşemseddin'in Defu metâin adlı eserinde **Zeynüddin el-Hâfî**'ye açıkça târizde bulunduğu dikkati çekerek tenkit ettiği bir kimseye intisap etmeyi düşünmesinin mümkün olamayacağını belirtmekte ve onun doğrudan doğruya Hacı Bayram'a bağlandığını kaydetmektedir. İntisap tarihi belli olmayan Akşemsettin sıkı bir riyâzet ve mücahededen sonra kendisini takdir eden şeyhinden kısa zamanda hilâfet aldı.

Akşemsettin'in içinde çileye girdiği hücre bugün de Ankara **Hacıbayram Camii** bodrumunda mevcuttur ve şeyhin adıyla anılmaktadır. (bk. Ayverdi, IV, s. 893-894) Daha sonra şeyhinin yanından ayrılarak **Beypazarı**'na gitti, burada bir mescid ve değirmen inşa ettirdi. Fakat halkın büyük rağbet gösterip etrafına toplanması üzerine günümüzde Çorum'a bağlı olan İskilip kazasında Köseadağı civarındaki **Evlek köyü**ne çekildi. Bir süre sonra buradan da ayrılarak **Göynük**'e yerleşti ve orada da yine bir mescidle değirmen yaptırdı. Bir yandan çocuklarının, diğer yandan da dervişlerinin tâlim ve terbiyeleriyle meşgul oldu; bu arada hacca gitti. Şeyhi Hacı Bayrâm-ı Velî'nin vefatından sonra onun yerine irşad makamına geçti. (833/1429-30)

Akşemsettin, Şeyhi Hacı Bayram'ın, Sultan II. Murat ile münasebetlerinde hemen daima yanında olduğundan oğlu II. Mehmed ile de tanışmış ve tahta çıktıktan sonra da onunla görüşmeye devam etmişti. Tarihi kesin olarak bilinmemekle beraber İstanbul'un fethinden önce iki defa Fâtih'in yanına Edirne'ye giden Akşemsettin, ilkinde II.

Murad'ın kazaskeri andarlıoğlu Süleyman elebi'yi, öbür defasında da Fâtih'in kızlarından birini tedavi ederek iyileştirmiş, Fâtih'in kızı da kendisine Beypazarı'ndaki pirinç mezraalarını vermişti.

Fâtih 1453 yılı baharında İstanbul'u muhasara etmek üzere ordusuyla Edirne'den yola çıkınca Akşemsettin, Akbıyk Sultan ve devrin diğer tanınmış şeyhleri de yüzlerce müridleriyle ona katıldılar. Akşemsettin kuşatmanın en sıkıntılı anlarında gerek padişahın gerekse ordunun mnev gücünün yükseltilmesine yardımcı oldu.